

(170991) MERFU

513

10.5 TEMMUZ 1993

(132829) * MÜZEKKİ'N NÜFUS,
(051104) - EŞREFOĞLU RUMI

14983

Eşrefoğlu Rumi ve Müzekki'n-Nüfus'unda bulunan merfu hadislerin tahriri.
DALGIN, Nihat. Bil. Uz. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,
1990. 163s.
Danışman: Y.Doç.Dr.Raşit Küçük.

Nihat Dalgin

Eşrefoğlu Rûmî ve "Müzekki'n-Nüfûs," üzerine bir tahlil denemesi

Abdullah Uçman

Türklerin İslâmiyeti kabul edip, o günkü tâbirle diyâr-ı Rûm'u, yani Anadolu'yu yurt edinmeye başlama tarihi olan XI. yüzyıldan sonra, merkezi Horasan olan Türk illerinden yeni vatana gaza erleriyle birlikte gönül erleri, akıncı dervişler de gelir. Anadolu bir yandan kılıçla fethedilirken diğer yandan yeni topraklar üzerine buranın yabancısı yeni yeni insanlar getirilmekte, Anadolu siyasî gayelerle sistemli bir şekilde Türkleştirilip İslâmlaştırılmaktadır (1). Yeni topraklar üzerindeki bu ameliye Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşuna, hatta İstanbul'un fethinden sonraki tarihlere, Anadolu Beyliklerinin İmparatorluğun birer bağısı durumuna getirilmelerine kadar sürer.

Anadolu'nun mânevî çehresinin teşekkülünde daha ilk günlerden başlayarak bugünlere kadar uzayan kalın bir çizgi üzerinde Ahmet Yesevî, Mevlâna Celâleddin Rûmî, Hacı Bektaş Velî, Emir Sultan ve Hacı Bayram Velî müridlerinin büyük tesirleri görülür. Aslında Anadolu topraklarında gerek siyâsî, gerekse içtimâî birlik ve beraberliğin teşekkülünde tarikatların oynamış olduğu rolü hiç bir kuvvet oynayamamıştır.

Mevlâna Celâleddin Rûmî'ye uzanan Mevlevîlik, Hacı Bayram Velî çevresindeki Bayramîlik, Hacı Bektaş Velî'ye bağlı Bektâşîlik, Emir Sultan'ın kurduğu Halvetîlik gibi Anadolu topraklarında doğup geniş bir sahaya yayılmış bulunan tarikatların yanında, merkezi Türkistan, İran, Irak ve Suriye olan Nakşîlik, Kâdirîlik gibi köklü ve büyük tarikatlar da diyâr-ı Rûm'da gelişme ve yayılma sahası bulmuşlardır. Bunların yanında bir de, merkezi Anadolu dışında olduğu halde Anadolu topraklarında gelişip büyüyen, yine bizim insanımıza has, yeni ve değişik bir çehre kazandırılan tarikatlar da vardır: Gülşeniyye tarikatı, Rifâiyye tarikatı, Irak'da Şeyh Abdülkadir Geylânî'nin kurduğu Kâdiriyye tarikatının Anadolu'daki kolu

(1) Bu konuda daha geniş bilgi için bak: Fuad Köprülü, **Anadoluda İslâmiyet**, Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası, C. II, s. 281-311, 385-420-486, İstanbul 1922.